

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κατάλογος Εικόνων	XIII
Κατάλογος Σχημάτων	XV
Κατάλογος Πλαισίων	XIX
Κατάλογος Πινάκων	XXII
Βιβλιογραφικές Αναφορές	XXIV
Βιογραφικά Σημειώματα Συγγραφέων	XXV
Πρόλογος και Ευχαριστίες στη Δεύτερη Έκδοση	XXVII
1. Πόλη και σχεδιασμός: οι βασικές συνιστώσες	30
1.1. Αναγκαιότητα και εξέλιξη του χωρικού σχεδιασμού	30
1.2. Μορφές και εργαλεία ρύθμισης της αστικής ανάπτυξης	33
1.3. Αστικές μετακινήσεις και χρήσεις γης	36
1.4. Βιώσιμη αστική ανάπτυξη και αστικές παρεμβάσεις	40
ΜΕΡΟΣ Α: ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	45
2. Πόλη και σχεδιασμός: τα βήματα μιας ιστορικής διαδρομής	46
2.1. Το αστικό φαινόμενο και η αργή εξέλιξη του σχεδιασμού των πόλεων	46
2.2. Εκατό κρίσιμα χρόνια διαμόρφωσης πολεοδομικών πρακτικών (1860-1960)	51
2.3. Αντιλήψεις και πρακτικές σχεδιασμού των πόλεων μετά το 1960	57
2.4. Προγραμματισμός της αστικής ανάπτυξης: προσεγγίσεις και προοπτικές	59
2.4.1. Γενικά	59
2.4.2. Η επικοινωνιακή προσέγγιση	62
2.4.3. Η νέα αστικότητα (νέα πολεοδομία)	63
2.4.4. Η δίκαιη πόλη	65
2.4.5. Συνοπτικά συμπεράσματα	66

3. Κεντρικά ζητήματα του πολεοδομικού σχεδιασμού	70
3.1. Οι βασικές επιδιώξεις του πολεοδομικού σχεδιασμού	70
3.1.1. Προσδιορίζοντας τις κοινές τάσεις	70
3.1.2. Ποιότητα ζωής και ο σχεδιασμός του τοπικού περιβάλλοντος	71
3.1.3. Τοπική οικονομία και ο ρυθμιστικός ρόλος του σχεδιασμού	74
3.1.4. Φυσικό περιβάλλον, φυσικοί πόροι, κλιματική αλλαγή και αλληλεξαρτήσεις με τον πολεοδομικό σχεδιασμό	78
3.2. Προσεγγίσεις και στρατηγικές του πολεοδομικού σχεδιασμού για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και την κλιματική αλλαγή	83
3.2.1. Η αστική εξάπλωση-διάχυση και ο έλεγχός της	83
3.2.2. Αστική μορφή και πυκνότητα: το ζήτημα της συμπαγούς πόλης	87
3.2.3. Αστική μορφή, μίξη χρήσεων και προσβασιμότητα	92
3.2.4. Στρατηγικές σχεδιασμού για βιώσιμες αστικές μορφές	94
3.3. Πολιτική αστικής αναγέννησης	101
3.3.1. Η υποβάθμιση και κρίση των κεντρικών περιοχών και η αστική αναγέννηση	101
3.3.2. Αστική αναγέννηση και πολεοδομικός σχεδιασμός και διακυβέρνηση	105
4. Ολοκληρωμένη προσέγγιση χρήσεων γης και μεταφορών	112
4.1. Αλληλεπίδραση χρήσεων γης και συστήματος μεταφορών	114
4.1.1. Βασικές έννοιες και συνιστώσες της αλληλεπίδρασης	114
4.1.2. Διερεύνηση των επιπτώσεων από αλλαγές του συστήματος μεταφορών στις χρήσεις γης	115
4.1.3. Διερεύνηση των επιπτώσεων από αλλαγές των χρήσεων γης στο σύστημα μεταφορών	121
4.2. Ολοκληρωμένα μοντέλα χρήσεων γης-μεταφορών	124
4.3. Μεταφορές και χρήσεις γης στα πρότυπα της «ιδανικής» πόλης	130
5. Αστική κινητικότητα και μορφές οργάνωσης των πόλεων	136
5.1. Βασικά χαρακτηριστικά των αστικών μετακινήσεων	136
5.2. Η επίδραση του συστήματος μεταφορών στη μορφή των πόλεων	138
5.2.1. Ιστορική αναδρομή	138
5.2.2. Χωρική αποτύπωση του συστήματος αστικών μεταφορών – Βασικοί τύποι αστικής ανάπτυξης	142
5.3. Μέσα μεταφοράς και κατανομή των μετακινήσεων	145
5.3.1. Βασικά χαρακτηριστικά των μαζικών μέσων μεταφοράς	145
5.3.2. Ο ρόλος των Μ.Μ.Μ. στις μεγάλες πόλεις	150
5.3.3. Παράμετροι που επηρεάζουν την κατανομή στα διάφορα μέσα μεταφοράς	152
5.3.4. Παραδείγματα κατανομής μετακινήσεων στα διάφορα μέσα μεταφοράς από διεθνή εμπειρία και σχολιασμός	154

5.4. Μέσα μεταφοράς και κατανομή των μετακινήσεων.....	158
5.4.1. Βασικά χαρακτηριστικά των μαζικών μέσων μεταφοράς.....	158
5.4.2. Ο ρόλος των Μ.Μ.Μ. στις μεγάλες πόλεις.....	160
ΜΕΡΟΣ Β: ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ.....	165
6. Βιώσιμη αστική ανάπτυξη: η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή διάσταση.....	166
6.1. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης.....	166
6.2. Πρωτοβουλίες των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τους ανθρώπινους οικισμούς.....	171
6.2.1. Από το παγκόσμιο στο τοπικό: η Τοπική Ατζέντα 21.....	173
6.2.2. Η Habitat Ατζέντα: μια διεθνής προσπάθεια.....	176
6.2.3. Σχεδιάζοντας βιώσιμες πόλεις.....	179
6.3. Οι ευρωπαϊκές διασκέψεις για Βιώσιμες Πόλεις.....	183
6.3.1. Ο Χάρτης του Aalborg.....	183
6.3.2. Οι δεσμεύσεις του Aalborg.....	184
6.3.3. Βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα απέναντι στην κρίση.....	185
7. Πολιτική για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	192
7.1. Η πολιτική περιβάλλοντος και οι πόλεις.....	192
7.2. Μια ολοκληρωμένη στρατηγική για το αστικό περιβάλλον.....	194
7.3. Η Αστική Ατζέντα για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.....	198
7.4. Η θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον.....	205
7.5. Ο σχεδιασμός έως το 2020 με όραμα το 2050.....	210
8. Αστική διακυβέρνηση και στρατηγικός σχεδιασμός.....	216
8.1. Τάσεις και προβλήματα της αστικής ανάπτυξης.....	216
8.2. Το ζήτημα της αστικής διακυβέρνησης.....	218
8.3. Πλαίσιο και μορφές μητροπολιτικής διακυβέρνησης: η περίπτωση της Θεσσαλονίκης.....	227
8.3.1. Τύποι και τομείς της μητροπολιτικής διακυβέρνησης.....	228
8.3.2. Θεσμικό πλαίσιο και χρηματοδότηση της μητροπολιτικής διακυβέρνησης.....	230
8.3.3. Γεωγραφική εμβέλεια της μητροπολιτικής περιοχής.....	231
8.3.4. Οι προοπτικές της μητροπολιτικής διακυβέρνησης.....	233
8.4. Η σύγκλιση στρατηγικού σχεδιασμού και χωρικής διακυβέρνησης.....	234

9. Συστήματα σχεδιασμού και η ρύθμιση της αστικής ανάπτυξης	240
9.1. Κρίσιμες καμπές στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών συστημάτων σχεδιασμού.....	240
9.1.1. Η καθιέρωση των βασικών στοιχείων των συστημάτων σχεδιασμού.....	240
9.1.2. Σύγχρονες τάσεις και επιδράσεις στον πολεοδομικό σχεδιασμό.....	245
9.2. Η τυπολογία των Ευρωπαϊκών συστημάτων σχεδιασμού.....	249
9.2.1. Οι βασικές τυπολογίες και τα χαρακτηριστικά τους.....	249
9.2.2. Διαδικασίες σχεδιασμού και ρύθμισης της αστικής ανάπτυξης.....	257
9.2.3. Παραδείγματα συστημάτων σχεδιασμού από διάφορες χώρες.....	260
9.3. Το ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού και ρύθμισης της αστικής ανάπτυξης.....	267
10. Πολιτικές για βιώσιμες αστικές μεταφορές	278
10.1. Βασικά προβλήματα στις μεταφορές και στρατηγικές αντιμετώπισης.....	278
10.1.1. Το φαινόμενο της κυκλοφοριακής συμφόρησης – τάσεις και διαπιστώσεις.....	278
10.1.2. Στρατηγικές αντιμετώπισης.....	279
10.2. Ευρωπαϊκή πολιτική για βιώσιμες αστικές μεταφορές.....	282
10.2.1. Βιώσιμα συστήματα μεταφορών.....	282
10.2.2. Ευρωπαϊκή πολιτική για βιώσιμες αστικές μεταφορές.....	285
10.2.3. Βασικές κατευθύνσεις των Ευρωπαϊκών Πολιτικών για τις αστικές μετακινήσεις.....	290
10.3. Εθνική πολιτική στις αστικές μεταφορές.....	294
11. Αρχές σχεδιασμού Δικτύων Κυκλοφορίας	300
11.1. Αστικά Οδικά Δίκτυα.....	301
11.1.1. Λειτουργική ιεράρχηση αστικών δικτύων.....	301
11.1.2. Μορφή δικτύων.....	303
11.2. Δίκτυα των μέσων μαζικής μεταφοράς.....	305
11.2.1. Τα δίκτυα των λεωφορείων.....	305
11.2.2. Τα δίκτυα των αστικών σιδηρόδρομων.....	307
11.3. Δίκτυα συνδυασμένων μετακινήσεων.....	308
11.4. Εναλλακτικά δίκτυα.....	310
11.4.1. Πεζόδρομοι.....	310
11.4.2. Ποδηλατόδρομοι.....	311
11.4.3. Δίκτυα ήπιας κυκλοφορίας.....	313
11.5. Εναλλακτικά δίκτυα προς το Ι.Χ. αυτοκίνητο σε ευρωπαϊκές πόλεις.....	317
11.5.1. Κοπεγχάγη, Δανία.....	317
11.5.2. Houten, Ολλανδία.....	318
11.5.3. Στρασβούργο, Γαλλία.....	319

ΜΕΡΟΣ Γ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	323
12. Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός: Πράγα και Θεσσαλονίκη	324
12.1. Το στρατηγικό Σχέδιο της Πράγας: συμφωνία για την είσοδο στον 21ο αιώνα	325
12.2. Ο στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης	334
12.2.1. Χωροταξική Μελέτη Θεσσαλονίκης (ΧΜΘ)	335
12.2.2. Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης (ΡΣΘ)	336
12.2.3. Η Θεσσαλονίκη στον 21ο αιώνα	337
12.2.4. Στρατηγικό Σχέδιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης	338
12.2.5. Επικαιροποιημένο Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης	353
13. Σχεδιασμός και ρύθμιση της αστικής ανάπτυξης: παραδείγματα σχεδίων	358
13.1. Τύποι σχεδίων και βασικά στοιχεία για τον σχεδιασμό και τη ρύθμιση της αστικής ανάπτυξης	358
13.2. Σχέδια ρύθμισης της αστικής ανάπτυξης στα μητροπολιτικά συγκροτήματα	364
13.2.1. Στρατηγικές αστικής μεγέθυνσης και χωροθέτησης σε μητροπολιτική κλίμακα: Το Σχέδιο του Λονδίνου	364
13.2.2. Ο διεξοδικός σχεδιασμός των χρήσεων γης σε επίπεδο πόλης: Το Σχέδιο Χρήσεων Γης του Βερολίνου	370
13.2.3. Στρατηγικές χρήσεων γης στον περιεκτικό σχεδιασμό: Το Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης του Όσλο 2004-2020	374
13.3. Σχέδια ρύθμισης της αστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο	377
13.3.1. Η ενσωμάτωση στρατηγικού και πολεοδομικού σχεδίου σε ένα ενιαίο πλαίσιο: Το Πλαίσιο Τοπικής Ανάπτυξης του Νιούκαστλ	377
13.3.2. Ο σχεδιασμός της περιαστικής οικιστικής ανάπτυξης: Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο σε περιαστικό Δήμο της Θεσσαλονίκης	379
13.3.3. Ο σχεδιασμός της βιώσιμης γειτονιάς: Ο σχεδιασμός της συνοικίας Vauban στην Γερμανική πόλη Freiburg	385
14. Κυκλοφοριακές Μελέτες σε Αστικές Περιοχές	392
14.1. Γενικές μελέτες σχεδιασμού των μεταφορών	392
14.2. Μελέτες διαχείρισης της κυκλοφορίας και της στάθμευσης/ κυκλοφοριακές μελέτες	393
14.2.1. Βασικοί στόχοι και περιεχόμενο κυκλοφοριακών μελετών	393
14.2.2. Διαχείριση της στάθμευσης	395
14.3. Παραδείγματα γενικών μελετών σχεδιασμού μεταφορών	397
14.3.1. Γενική μελέτη μεταφορών και κυκλοφορίας για τη Θεσσαλονίκη	397
14.3.2. Σχεδιασμός των Ολυμπιακών μεταφορών στην Αθήνα	401
14.3.3. Στρατηγικό Σχέδιο για τις μεταφορές στην πόλη της Βιέννης	404

15. Αστικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής	412
15.1. Η πολιτική συνοχής και οι πόλεις.....	412
15.2. Τα Αστικά Πιλοτικά Σχέδια.....	414
15.2.1. Αστικά πιλοτικά σχέδια – Φάση I (1989-1993/96).....	415
15.2.2. Αστικά πιλοτικά σχέδια – Φάση II (1997-1999).....	416
15.3. Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN.....	417
15.3.1. URBAN I (1994-1999).....	417
15.3.2. URBAN II (2000-2006).....	419
15.3.3. Ο αστικός έλεγχος (Urban Audit).....	421
15.3.4. Το πρόγραμμα URBACT.....	423
15.4. Η ένταξη της αστικής διάστασης στον κύριο κορμό της πολιτικής συνοχής 2007-2013.....	424
15.4.1. Η αστική διάσταση στα προγράμματα 2007-2013.....	424
15.4.2. Το χρηματοδοτικό εργαλείο JESSICA.....	426
15.4.3. Ο Χάρτης της Λειψίας για Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις.....	428
15.5. Πόλεις και κρίση: Αστικές παρεμβάσεις 2014-2020.....	431
15.5.1. Η ολοκληρωμένη βιώσιμη αστική ανάπτυξη: Διέξοδος από την κρίση;.....	431
15.5.2. Οι επιπτώσεις της κρίσης στις πόλεις.....	432
15.5.3. Οι αστικές παρεμβάσεις στις πόλεις 2014-2020.....	434
16. Αστικές Παρεμβάσεις στην Ελλάδα	440
16.1. Αστικά πιλοτικά σχέδια – Φάση I (1989-1993/96).....	440
16.2. Αστικά πιλοτικά σχέδια – Φάση II (1997-1999).....	449
16.3. Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN I, 1994-1999.....	453
16.4. Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN II, 2000-2006.....	461
16.5. Δίκτυα του προγράμματος URBACT με τη συμμετοχή ελληνικών πόλεων.....	466
16.6. Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης.....	466
17. Η συμβολή του χωρικού σχεδιασμού στην αναζήτηση για βιώσιμες και ανθεκτικές πόλεις	474
17.1. Ο στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός.....	474
17.2. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός ως ρυθμιστικό εργαλείο στην αναζήτηση της βιώσιμης και ανθεκτικής πόλης.....	477
17.3. Οι βιώσιμες αστικές μετακινήσεις.....	481
17.4. Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη.....	483
17.5. Αντί Επιλόγου: Πόλη και κρίση.....	487